

Yttrande över *promemorian Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor (KN2026/01494)*

Dnr: RÖ 2026/7736

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över promemorian ”Energiplanering i kommuner och regioner och en mer energieffektiv offentlig sektor”.

Sammanfattning

Region Östergötland tillstyrker promemorians förslag i huvudsak. Vi bedömer att förslagen bidrar till en stärkt energiplanering. Samtidigt vill vi särskilt lyfta behovet av att tydliggöra regionernas roll och den regionala nivåns funktion i energiplaneringen, att utveckla den regionala samordningen mellan kommunernas energiplaner och att omställningsförmåga och hantering av osäkerheter får en tydligare plats i energiplaneringen.

Övergripande synpunkter

Region Östergötland tillstyrker promemorians övergripande inriktning att stärka energiplaneringen och skapa bättre förutsättningar för en långsiktigt trygg, robust och effektiv energiförsörjning. Regionen delar bedömningen att energiomställningen, elektrifieringen och det försämrade säkerhetspolitiska läget ställer högre krav på planering, samordning och framförhållning i energisystemet.

Region Östergötland ser särskilt positivt på att energiplaneringen tydligare kopplas till frågor om effektbehov, leveranssäkerhet, beredskap och långsiktig utveckling av energisystemet. Ett bredare perspektiv på energiförsörjningen skapar bättre förutsättningar för att möta såväl elektrifieringens möjligheter som dess utmaningar.

Regionen vill samtidigt framhålla att energiomställningen i praktiken sker i ett funktionellt regionalt sammanhang. Utbyggnad av elnät, kraftproduktion, energilager, fjärrvärmesystem, transportinfrastruktur och större industrietableringar följer sällan kommungränser. Kommunernas energiplanering behöver därför stödjas av en väl utvecklad regional samordning och nära samverkan mellan kommuner, regioner, länsstyrelser, Energimyndigheten, nätföretag och näringsliv.

Regionens synpunkter i det följande utgår från behovet av ett energisystem som samtidigt stärker elektrifiering, konkurrenskraft, resurseffektivitet, robusthet, resiliens och beredskap.

Synpunkter på promemorians förslag

4.1 Nya regler om energiplanering i kommuner och regioner

Region Östergötland tillstyrker förslaget men vill framhålla följande.

Region Östergötland delar promemorians bedömning att den nuvarande regleringen av energiplanering behöver moderniseras för att möta dagens och framtidens behov av elektrifiering, energiberedskap och trygg energiförsörjning. Regionen välkomnar särskilt att energiplaneringen tydligare kopplas till effektfrågor, leveranssäkerhet och långsiktig utveckling av energisystemet. Promemorians ambition att utveckla energiplaneringen på nationell, regional och lokal nivå är positiv och väl motiverad.

Region Östergötland konstaterar samtidigt att de föreslagna bestämmelserna huvudsakligen riktar sig till kommunerna. Kommunerna får ett tydligt ansvar för energiplanering och energiplaner, medan regionernas roll i huvudsak begränsas till planering av energieffektivisering i den egna verksamheten och vissa rapporteringsskyldigheter.

Regionen ser därför en viss obalans mellan promemorians beskrivning av energiplaneringens betydelse på regional nivå och den roll som regionerna ges i det föreslagna regelverket. Elektrifiering, nätutbyggnad, kraftproduktion, energiberedskap och näringslivets energiomställning är frågor som i många fall sträcker sig över kommungränser och påverkar utvecklingen i hela funktionella arbetsmarknads- och energisystem.

Region Östergötland menar därför att det finns behov av att på sikt tydligare beskriva den regionala nivåns funktion i energisystemets utveckling och i samspelet mellan nationell, regional och kommunal planering.

4.2 Kommuner ska planera och följa upp åtgärder som en del av energiplaneringen

Region Östergötland tillstyrker förslaget men vill framhålla följande.

Prognosbaserad planering

Region Östergötland delar bedömningen att energiplaneringen bör bygga på analyser av framtida energi- och effektbehov. Regionen vill samtidigt framhålla att de omställningar som nu sker inom industri, transporter och energisystem medför stora osäkerheter kring den framtida utvecklingen.

I många delar av landet påverkas energibehoven i hög grad av faktorer som ligger utanför kommunernas direkta kontroll, exempelvis större etableringar, förändrade marknadsförhållanden, investeringar i elnäten samt nationella och europeiska styrmedel. Prognoser över framtida energi- och effektbehov är därför förenade med betydande osäkerheter.

Region Östergötland anser att vägledningen kring energiplanering bör betona scenariobaserad och robust planering snarare än planering utifrån en enskild prognos. Energiplaneringen bör ge kommunerna förutsättningar att analysera flera möjliga utvecklingsvägar och identifiera åtgärder som är ändamålsenliga under olika framtida förutsättningar.

Planering för försörjningstrygghet och beredskap

Region Östergötland välkomnar att promemorian tydligt kopplar energiplaneringen till försörjningstrygghet, fredstida kriser, höjd beredskap och totalförsvarets behov.

Regionen vill samtidigt framhålla att ett energisystems motståndskraft inte enbart avgörs av dess förmåga att upprätthålla energiförsörjningen vid störningar. Även förmågan att anpassa sig till förändrade förutsättningar är central.

Förmågor såsom flexibilitet, diversifiering, omställningsförmåga och förmåga att hantera osäkra framtidsutvecklingar kan i vissa situationer vara lika viktiga som fysisk robusthet och reservkapacitet. Region Östergötland ser därför gärna att dessa perspektiv ges ökat utrymme i det fortsatta arbetet med vägledning och metodstöd för energiplanering.

4.3 Kommunal energiplanering

Region Östergötland tillstyrker förslaget och lämnar följande synpunkter.

Övergripande

Region Östergötland välkomnar promemorians syn på energiplanering som en integrerad del av samhällsplaneringen. Regionen delar bedömningen att energifrågor inte bör hanteras som ett avgränsat teknikområde utan behöver beaktas i den långsiktiga planeringen av bebyggelse, infrastruktur, näringslivsutveckling och markanvändning.

En sådan helhetssyn skapar bättre förutsättningar att möta elektrifieringens behov samtidigt som samhällsutvecklingen kan ske på ett resurseffektivt och långsiktigt hållbart sätt.

Region Östergötland ser särskilt positivt på att energiplaneringen tydligare kopplas till fysisk planering, nätutvecklingsplaner och effektfrågor. Regionen bedömer att detta är en viktig modernisering av energiplaneringslagstiftningen och ett steg mot ett mer integrerat synsätt på energisystemets utveckling.

Effektbehov

Region Östergötland ser mycket positivt på att promemorian tydligt lyfter såväl energibehov som effektbehov. I takt med elektrifieringen blir tillgången till effekt i många fall en mer begränsande faktor än den totala energianvändningen.

Regionen delar därför bedömningen att energiplaneringen behöver omfatta analyser av både energi- och effektbehov samt hur dessa kan påverkas genom exempelvis energieffektivisering, flexibilitet och lokal energiproduktion.

Det stärker energiplaneringens relevans i förhållande till dagens utmaningar i energisystemet.

Systemperspektiv

Region Östergötland välkomnar att energiplaneringen ges ett tydligare systemperspektiv än tidigare. Det är positivt att energiplanerna ska omfatta energisystemets olika delar, inklusive produktion, distribution, lagring och användning.

Elektrifieringen innebär att olika delar av energisystemet blir alltmer beroende av varandra. Ett systemperspektiv skapar därför bättre förutsättningar att identifiera synergier, hantera målkonflikter och prioritera åtgärder som stärker energisystemets samlade funktion.

Region Östergötland bedömer att detta är en viktig förutsättning för ett långsiktigt robust och effektivt energisystem.

Vägledning avseende planeringshorisonter och hantering av osäkerheter

Region Östergötland ser ett behov av ytterligare vägledning avseende planeringshorisonter och hantering av osäkerheter i kommunala energiplaner.

Mot bakgrund av den osäkerhet som beskrivs under 4.2 ovan ser Region Östergötland ett värde i att nationella myndigheter tar fram vägledning för scenarioanalys och känslighetsanalyser i energiplaneringen.

Energiplanen som underlag för nätutvecklingsplaner

Region Östergötland välkomnar den tydliga kopplingen mellan kommunal energiplanering och elnätsföretagens nätutvecklingsplaner och delar bedömningen att kommunala energiplaner kan utgöra ett viktigt underlag för elnätsföretagens nätutvecklingsplaner.

Regionen delar promemorians bedömning att ett tidigt och strukturerat informationsutbyte mellan kommuner och nätföretag är avgörande för att möjliggöra en effektiv elektrifiering. När utvecklingen av bebyggelse, näringsliv och energiinfrastruktur planeras i samverkan skapas bättre förutsättningar för träffsäkra investeringar och ett mer kostnadseffektivt utnyttjande av energisystemets resurser.

Regionen ser därför mycket positivt på att energiplanerna uttryckligen ska kunna fungera som underlag för nätutvecklingsplaneringen.

Regionen bedömer dock att promemorian i begränsad utsträckning behandlar hur kvalitet, jämförbarhet och samordning mellan kommunernas underlag ska säkerställas. För att energiplanerna ska kunna användas som grund för långsiktiga investeringar i energiinfrastruktur behövs gemensamma metoder för prognoser av energi- och effektbehov samt former för regional sammanställning och analys av kommunernas planeringsunderlag.

4.6 Deltagande från berörda och allmänheten i energiplaneringen

Region Östergötland tillstyrker förslaget men vill framhålla följande.

Regional helhetssyn

Region Östergötland delar promemorians bedömning att energiplaneringen behöver utvecklas för att möta ett växande energi- och effektbehov. Regionen vill samtidigt framhålla att elektrifieringen i stor utsträckning sker i regionala system snarare än inom enskilda

kommuners geografiska gränser. Elnät, produktionsanläggningar, flexibilitetsresurser, energilager och större industriella investeringar verkar inom gemensamma energisystem där beslut i en kommun ofta påverkar förutsättningarna i flera andra.

Regionen bedömer därför att promemorian i begränsad utsträckning beskriver hur kommunernas energiplanering ska vägas samman till en regional helhet eller hur målkonflikter och prioriteringar mellan olika kommunala intressen ska hanteras. Ett förtydligat regionalt perspektiv skulle kunna stärka energiplaneringens förmåga att bidra till ett långsiktigt robust, effektivt och sammanhållet energisystem.

Samverkan

Region Östergötland välkomnar promemorians betoning av samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och aktörer på energimarknaden.

Regionen vill samtidigt framhålla att energisystemets anpassningsförmåga inte enbart bygger på tekniska lösningar utan även på förmågan till samverkan mellan berörda aktörer. I en omvärld präglad av osäkerhet och snabb förändring är det svårt för enskilda aktörer att på egen hand överblicka framtida behov och utvecklingsmöjligheter.

En väl fungerande energiplanering bör därför skapa förutsättningar för kontinuerlig dialog, gemensam lägesbild och samordnade prioriteringar mellan kommuner, regioner, nätföretag, energibolag, näringsliv och andra berörda aktörer. Detta stärker inte bara planeringens träffsäkerhet utan även energisystemets förmåga att hantera förändrade förutsättningar över tid.

5 Principen om energieffektivitet först

Region Östergötland tillstyrker förslaget men vill framhålla följande.

Regionen vill särskilt framhålla att energieffektivitet inte alltid sammanfaller med energisystemets långsiktiga motståndskraft. Åtgärder som ökar redundans, diversifiering, lokal produktionsförmåga eller flexibilitet kan i vissa fall innebära lägre energieffektivitet men samtidigt bidra till ökad robusthet, stärkt beredskap och bättre förmåga att hantera framtida störningar.

Region Östergötland ser därför ett behov av att principen om energieffektivitet först tillämpas inom ramen för ett bredare systemperspektiv där även dessa värden beaktas.

Region Östergötland anser därför att kommande vägledning och föreskrifter bör tydliggöra hur principen om energieffektivitet först ska vägas mot mål om försörjningstrygghet, beredskap, robusthet och flexibilitet.

8.3 Andra alternativ

Region Östergötland tillstyrker förslaget men vill framhålla följande.

Region Östergötland noterar att promemorian bedömer att det i nuläget inte bör införas någon skyldighet för regioner att bedriva energiplanering samt att ansvarsfördelningen mellan

regioner och länsstyrelser behöver analyseras vidare. Regionen delar bedömningen att ansvarsfördelningen behöver vara tydlig innan nya uppgifter eller skyldigheter införs.

Samtidigt bedömer Region Östergötland att flera av de utmaningar som promemorian syftar till att hantera har en tydlig regional dimension. Regionerna ansvarar för regional utvecklingsstrategi, regionala tillväxtfrågor, kompetensförsörjning och transportplanering, samtidigt som många regioner redan i dag har en samordnande roll i frågor som rör elektrifiering och näringslivets energiomställning.

I Östergötland sker exempelvis omfattande samverkan mellan kommuner, nätföretag, näringsliv och offentliga aktörer kring elektrifiering, effektförsörjning och energisystemets utveckling. Många av de frågor som behöver hanteras, såsom nätkapacitet, effektbalans, lokalisering av energiproduktion, större industrietableringar och energiberedskap, kan inte lösas inom enskilda kommuners geografiska gränser.

Region Östergötland anser därför att regeringen i ett kommande arbete bör analysera hur den regionala utvecklingsnivån kan användas för att stärka samspelet mellan nationell, regional och kommunal energiplanering. Ett sådant arbete bör särskilt belysa hur regional samordning kan bidra till bättre underlag för energiplanering, nätutbyggnad och elektrifiering samt hur regionernas roll kan tydliggöras utan att skapa otydlig ansvarsfördelning mellan regionala aktörer.

Beslut

I detta ärende har regionutvecklingsdirektör Richard Widén beslutat.

Johan Lenner har varit föredragande.

Richard Widén

Regionutvecklingsdirektör